

L'Arxiu Nacional de Catalunya posa a l'abast el fons de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana

written by David Folch | 22 de febrer de 2023

El passat mes de gener, l'Arxiu Nacional va acabar les tasques d'inventari i descripció del fons de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana | ANC1-429. La documentació ingressada ha estat instal·lada en 11 capses de format estàndard i s'ha descrit en un total de 577 registres, consultables a través d'Arxius en línia i presencialment a la sala de consulta.

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana (APEC) va ser una institució dedicada a la normalització de la llengua catalana a l'àmbit escolar, amb l'objectiu d'impulsar un nou model pedagògic d'escola catalana. L'associació va ser creada l'any 1898 sota l'empara de la Unió Catalanista i en el context del desvetllament del moviment regionalista a Catalunya, de manera que comptava amb un ampli consens social i polític, que la va convertir en una de les entitats culturals més rellevants del país durant les primeres dècades del segle XX. Amb la complicitat de les grans personalitats del moment, la Protectora va estendre's ben aviat arreu del territori, arribant fins i tot a l'Amèrica del Sud, Nova York, Paris o Madrid.

El fons que es conserva a l'Arxiu Nacional comprèn bona part de la documentació generada per l'activitat interna de la Protectora, com ara les actes de les juntes i les memòries anuals, que abasten el període 1914-1933.

També es conserva un volum important de correspondència,

d'entre els quals destaquen les cartes de Francesca Bonnemaison, Pompeu Fabra, mossèn Antoni Maria Alcover o Eugeni d'Ors, així com també les de figures internacionals com l'acadèmic suec Karl August Hagberg o l'activista ucraïnès Olgerd Ipolyt Bochkovsky. Pel seu contingut també és de gran interès la correspondència rebuda dels bisbats dels territoris de parla catalana en resposta a un qüestionari fet per la Protectora, sobre l'ensenyament del català als seminaris diocesans.

D'altra banda, cal ressaltar la producció referent als actes de promoció econòmica, propaganda i captació de socis, on trobem elements gràfics d'estètica noucentista, segell de la Protectora de l'Ensenyança Catalana. D'entre ells sobresurten dos exemplars de 1909 d'un àlbum titulat "Catalunya Artística i Pintoresca", que aplega un centenar de postals editades per la Protectora per tal de finançar les escoles catalanes adscrites a l'entitat.

El fons també conté documentació específica de la societat editorial "Raymond Lulle", que posa de manifest l'activitat a París durant la Dictadura de Primo de Rivera; i un petit recull de l'activitat de la Biblioteca Apel·les Mestres, projecte conjunt de la Protectora i la Generalitat de Catalunya els primers dies de la Guerra Civil.

Així, el fons conservat a l'Arxiu Nacional de Catalunya és una mostra prou completa de la trajectòria vital de la Protectora: tant dels èxits assolits com a associació de pressió, amb la col·laboració de les institucions catalanes, durant la Mancomunitat de Catalunya i la Segona República; com és una mostra de les adversitats i els moments de repressió, quan l'activitat va haver de passar a la clandestinitat tot just ara farà 100 anys, a causa de la clausura oficial durant la dictadura de Primo de Rivera. L'abast de la documentació, en definitiva, fa palesa l'ambició de la Protectora per tal de crear un model d'escola genuí, íntegrament en català.